

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

ગુજરાતની ઉચ્ચ ન્યાયાલય, અમદાવાદ ખાતે

સિવિલ રિવિઝન એપ્લીકેશન નંબર ૪૨૨/૨૦૧૭

મંજૂરી અને સહી માટે :

માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી એ. જે. શાસ્ત્રી

૧	શું સ્થાનિક અખબારોના પત્રકારોને ચુકાદો જોવાની મંજૂરી આપવામાં આવી શકે છે?	હા.
૨	પત્રકાર રીફર કરવામાં આવે કે નહીં?	હા.
૩	શું માનનીય ન્યાયમૂર્તિઓ ચુકાદાની વાજબી નકલ જોવા માંગે છે?	ના.
૪	શું આ કેસમાં ભારતના બંધારણના અર્થઘટન અથવા તે હેઠળ કરવામાં આવેલા કોઈપણ આદેશ અંગે કાયદાના નોંધપાત્ર પ્રશ્નનો સમાવેશ થાય છે?	ના.

મનોજકુમાર જમનાદાસ (કાર્યકારી ઈજનેર) મારફતે પશ્ચિમ ગુજરાત વીજ કંપની

લિમિટેડઅરજદાર (ઓ)

વિરુદ્ધ

કડવાણી ફોર્જ લી.સામાવાળા(ઓ)

ઉપસ્થિતિ

અરજદાર (ઓ) નંબર ૧ તરફે વકીલ સુશ્રી લિલુ કે. ભાયા

સામાવાળા (ઓ) નંબર ૧ તરફે વકીલ સુશ્રી મેઘા જાની

=====

કોરમ:માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી એ. જે. શાસ્ત્રી

તારીખ: ૦૬/૧૧/૨૦૧૭

મૌખિક ચુકાદો

૧. વર્તમાન સિવિલ રિવિઝન અરજી સ્પેશિયલ સિવિલ સૂટ (ઇલેક્ટ્રિસિટી) નં. ૨૦/૨૦૧૩ માં આંક-૧૦ નીચે પસાર કરવામાં આવેલા તારીખ ૧૪.૦૩.૨૦૧૭ ના હુકમ સામે કરવામાં આવી છે અને તેના પરિણામે અદાલતને સમગ્ર ખર્ચ સાથે સમયાંતર (મૂદત) ના આધારે દાવો રદ કરવા વિનંતી કરવામાં આવી છે.

૨. વર્તમાન મુકદ્દમાની ટૂંકમાં હકીકતો એ છે કે આ કામના સામાવાળા એ અરજદાર કંપની – પશ્ચિમ ગુજરાત વિજ કંપની લિમિટેડ (જેને હવે પછી પી.જી.વી.સી.એલ. તરીકે ઓળખવામાં આવશે) ના ૩૦૦ કે.વી.એ. નો કરારબદ્ધ લોડ ધરાવતા ગ્રાહક છે. આ વીજ જોડાણ કંપની દ્વારા તારીખ ૨૨.૦૨.૨૦૦૬ ના રોજ તપાસવામાં આવ્યું હતું. અરજદાર કંપનીના કહેવા મુજબ તપાસ સામાવાળાના પ્રતિનિધિઓની હાજરીમાં કરવામાં આવી હતી. તપાસ કરતા ગેરરીતિ જણાઈ આવતા, મીટર દૂર કરી, વીંટાળી, સીલ કરી

લેબોરેટરીમાં મોકલવામાં આવ્યું હતું જે મીટરનું તારીખ ૧૫.૦૬.૨૦૦૬ ના રોજ લેબોરેટરીમાં નિરીક્ષણ કરવામાં આવ્યું હતું. અરજદારનો એવો કેસ છે કે લેબોરેટરી નિરીક્ષણ વિડીયોગ્રાફી અને ફોટોગ્રાફી કરીને હાથ ધરવામાં આવ્યું હતું અને એવું જાણવા મળ્યું હતું કે સામાવાળાએ કેબલ સાથે ચેડા કર્યા હતા અને વીજળીની ચોરી કરી હતી, જેના પરિણામે વીજળી અધિનિયમ, ૨૦૦૩ (ટૂંકમાં ‘અધિનિયમ’) ની કલમ ૧૩૫ હેઠળ તારીખ ૧૬.૦૬.૨૦૦૬ ના રોજ રૂ. ૩,૩૬,૧૫,૫૩૮/- ની રકમનું પુરવણી બિલ જારી કરવામાં આવ્યું હતું અને ગુનાહિત કાર્યવાહીથી બચવા માટે સામાવાળાને કમ્પાઉન્ડિંગ ચાર્જિસ સાથેની રકમ ચૂકવવા જણાવવામાં આવ્યું હતું. પ્રોસિક્યુશનનો આગળનો એવો કેસ છે કે તારીખ ૧૬.૦૬.૨૦૦૬ ના રોજ બિલ જારી કરાતા, આ કામના સામાવાળાએ આ નામદાર અદાલત સમક્ષ સ્પેશિયલ સિવિલ એપિલિકેશન નં. ૧૩૪૮૫/૨૦૦૬ થી રિટ અરજી દાખલ કરી હતી અને આ અદાલતે પક્ષકારોને સાંભળ્યા બાદ તારીખ ૧૪.૦૭.૨૦૦૬ ના રોજ ચુકાદા અને હુકમ દ્વારા અરજી રદ કરી હતી. તેના પરિણામે, સામાવાળાએ સિવિલ અપીલ નં. ૧૫૪૯ અને ૧૫૫૦/૨૦૦૭ દાખલ કરીને નામદાર સર્વોચ્ચ અદાલતનો સંપર્ક કર્યો છે. નામદાર સર્વોચ્ચ અદાલતે, અધિનિયમની કલમ ૧૨૬ અને ૧૩૫ હેઠળ સમાવિષ્ટ જોગવાઈઓને ધ્યાનમાં રાખીને, આ અદાલતના વિદ્વાન એકલ ન્યાયાધીશ દ્વારા પસાર કરવામાં આવેલા હુકમમાં કોઈ હસ્તક્ષેપ કર્યો ન હતો અને તારીખ ૧૯.૦૯.૨૦૧૨ ના રોજ અપીલ રદ કરી હતી. સદર હુકમ પછી,

અરજદાર કંપનીના કહેવા મુજબ, સામાવાળાએ સ્પેશિયલ કોર્ટ, રાજકોટ સમક્ષ સ્પેશિયલ સિવિલ સૂટ (ઇલેક્ટ્રિસિટી) નં. ૨૦/૨૦૧૩ દાખલ કરીને અરજદાર કંપની દ્વારા જારી કરાયેલ નિરીક્ષણ અહેવાલ અને બિલને પડકાર્યા હતા અને અરજદારને સામાવાળાને રૂ. ૮,૦૯,૪૧,૦૫૮/- ની રકમ ચૂકવવાનો આદેશ આપવા વિનંતી કરી હતી. આ દાવો જુલાઈ, ૨૦૧૩ ના મહિનામાં દાખલ કરવામાં આવ્યો હતો જેમાં અરજદાર દ્વારા તારીખ ૨૫.૧૧.૨૦૧૩ ના રોજ આંક-૧૦ પર એક અરજી દાખલ કરીને સમયાંતરના મુદ્દાને પ્રાથમિક મુદ્દા તરીકે નક્કી કરીને સમયાંતરના આધારે દાવો રદ કરવા વિનંતી કરવામાં આવી હતી. એવું જણાય છે કે સદર અરજી - આંક-૧૦ નો વિરોધ કરવામાં આવ્યો છે અને સમયાંતર અધિનિયમની કલમ ૧૪ ની જોગવાઈઓને ધ્યાનમાં રાખીને, વિદ્વાન જજે આ કામના સામાવાળા દ્વારા આંક-૧૮ પર રજૂ કરાયેલી વાંધા અરજીને ધ્યાનમાં રાખીને તારીખ ૧૪.૦૩.૨૦૧૭ ના હુકમ દ્વારા અરજી રદ કરી છે અને વિદ્વાન ૧૩ મા અતિરિક્ત જિલ્લા જજ, રાજકોટ દ્વારા આંક-૧૦ પર પસાર કરાયેલા આ જ તારીખ ૧૪.૦૩.૨૦૧૭ ના હુકમ સામે અરજદાર કંપની દ્વારા દીવાની કાર્યરીતિ સંહિતા, ૧૯૦૮ ની કલમ ૧૧૫ હેઠળ રિવિઝન અરજી દાખલ કરવામાં આવી છે. રિવિઝન અરજી જૂન, ૨૦૧૭ ના મહિનામાં રજૂ કરવામાં આવી છે જે હવે આ અદાલત સમક્ષ વિચારણા માટે આવી છે જેમાં અરજદાર કંપનીનું પ્રતિનિધિત્વ સુશ્રી લીલુ કે. ભાયા દ્વારા કરવામાં

આવ્યું છે જ્યારે આ કામના સામાવાળાનું પ્રતિનિધિત્વ વિદ્વાન એડવોકેટ સુશ્રી મેઘા જાની દ્વારા કરવામાં આવ્યું છે.

૩. અરજદાર કંપનીનું પ્રતિનિધિત્વ કરતા વિદ્વાન એડવોકેટ સુશ્રી લીલુ ભાયાએ એવી દલીલ કરી છે કે, આંક-૧૦ નીચે હુકમ પસાર કરતી વખતે, વિદ્વાન જજ દ્વારા ક્ષેત્રાધિકારની ભૂલ કરવામાં આવી છે. તેથી, તેને રદ અને સેટ એસાઈડ કરવાની જરૂર છે. એવું દર્શાવવામાં આવ્યું છે કે વિદ્વાન જજ દ્વારા આપવામાં આવેલા કારણો વ્યવહારિક રીતે માન્ય કારણ કહી શકાય નહીં અને આ સિવાય પણ કારણો વિરોધાભાસી સ્વરૂપના છે. એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે વિદ્વાન જજે એ વાતની કદર કરવી જોઈતી હતી કે શરૂઆતથી જ વિશિષ્ટ ફોરમ ઉપલબ્ધ હોવા છતાં જાણેબુઝીને ખોટા ફોરમનો સંપર્ક કરવામાં આવ્યો હતો અને તે રીતે સામાવાળાએ જાણેબુઝીને રિટ અરજી દ્વારા આ અદાલતનો સંપર્ક કર્યો હતો અને સામાવાળાની તરફેણમાં કોઈ કેસ ન જણાતા આ અદાલતે યોગ્ય રીતે અરજી રદ કરી હતી અને તે તબક્કે પણ વૈકલ્પિક ઉપાયનો ઉપયોગ કરવાને બદલે, નામદાર સર્વોચ્ચ અદાલત સમક્ષ સિવિલ અપીલ દાખલ કરીને આ પુરવણી બિલને લગતા મુદ્દાને ખેંચવામાં આવ્યો છે અને, તેથી, શરૂઆતથી જ અરજદાર કંપનીના પગલાના કારણે ઊભી થયેલી જવાબદારીમાંથી છટકી જવાનો જાણેબુઝીને પ્રયાસ કરવામાં આવ્યો છે અને, તેથી, એવી દલીલ કરવામાં આવી છે કે સામાવાળાએ શુદ્ધ બુદ્ધિથી મુકદ્દમો ચલાવ્યો છે તેમ કહી શકાય નહીં અને, તેથી, સમયાંતર અધિનિયમની કલમ ૧૪ નો લાભ મેળવી શકે નહીં. એવી વધુ

દલીલ કરવામાં આવી છે કે જ્યારે રિટ અરજીનો નિકાલ કરવામાં આવ્યો ત્યારે આ નામદાર અદાલત દ્વારા મુદ્દાનો નિર્ણય લેવામાં આવ્યો જ હતો, છતાં નામદાર સર્વોચ્ચ અદાલતનો સંપર્ક કરવાનો મોકો લેવામાં આવ્યો છે, અને નામદાર સર્વોચ્ચ અદાલતે પણ સામાવાળાના કેસ પર વિચાર કર્યો નથી. તેથી, આ સંજોગો પર નીચેની અદાલતે તેના યોગ્ય પરિપ્રેક્ષ્યમાં વિચાર કર્યો નથી, અને તેથી, અરજદાર કંપનીની વિનંતી પર વિચાર કરવામાં વિદ્વાન જજના પક્ષે સ્પષ્ટ ભૂલ છે. હવે આટલા વર્ષો પછી સામાવાળાના કેસ પર વિચાર કરવાથી સમયાંતર અધિનિયમની કલમ ૧૪ નો મૂળ હેતુ જ નિષ્ફળ જશે જેનો વિદ્વાન જજ દ્વારા સામાવાળા દ્વારા દાખલ કરાયેલી દાવાની કાર્યવાહી પર વિચાર કરવા માટે ઉપયોગ કરવામાં આવ્યો છે. વિદ્વાન એડવોકેટ સુશ્રી ભાયાના કહેવા મુજબ, દાવો કરવાનું કારણ તે જ દિવસથી શરૂ થયું હતું જ્યારે ૧૬.૦૬.૨૦૦૬ ના રોજ પરિણામી પુરવણી બિલ જારી કરવામાં આવ્યું હતું અને તેથી આટલા વર્ષો પછી, સામાવાળાને હવે દાવાની કાર્યવાહી શરૂ કરવા દેવાથી, સામાવાળા દ્વારા વ્યવસ્થિત યોજનાના ભાગરૂપે ચલાવવામાં આવેલી કાર્યપદ્ધતિને પ્રોત્સાહન મળશે અને, તેથી, કલમ ૧૪ નો મૂળ હેતુ એવા શુદ્ધ બુદ્ધિ ધરાવતા મુકદ્દમાબાજને રક્ષણ આપવાનો છે જેણે ભૂલભરેલી માન્યતા હેઠળ ખોટા ફોરમ સમક્ષ મુકદ્દમો ચલાવ્યો છે. અહીં એક એવો કેસ છે જ્યાં આવી કોઈ શુદ્ધ બુદ્ધિ જણાતી નથી અને, તેથી, વિદ્વાન જજ દ્વારા જે હુકમ પસાર કરવામાં આવ્યો છે તે ભૂલભરેલો છે અને વિદ્વાન જજ આવી શક્યતાની કદર કરવામાં નિષ્ફળ ગયા

હોવાથી, ક્ષેત્રાધિકારની સ્પષ્ટ ભૂલ થઈ છે જે વર્તમાન રિવિઝન ગ્રાહ્ય રાખીને સુધારવાને પાત્ર છે. વિદ્વાન એડવોકેટ સુશ્રી ભાયાએ રજૂઆત કરી છે કે માત્ર સામાવાળા દ્વારા સોદાની રકમ ચૂકવવામાં આવી હોવાથી સામાવાળા સમયાંતરની મુદત પછીના ખૂબ મોડા તબક્કે અદાલતનો સંપર્ક કરવાથી મુક્ત થશે નહીં અને તેથી પ્રશ્નાસ્પદ હુકમ કાયદાની નજરમાં ટકી શકે તેમ નથી. તેથી, તેને રદ અને સેટ એસાઈડ કરવાની જરૂર છે. એવું દર્શાવવામાં આવ્યું છે કે બિનવિવાદિત રીતે રકમ ચૂકવવામાં આવી છે પરંતુ અરજદાર કંપનીના વિદ્વાન એડવોકેટના કહેવા મુજબ સામાવાળાને ગુનાહિત પરિણામથી દૂર રાખવા માટે આવું બિલ ચૂકવવામાં આવ્યું છે અને, તેથી, કમ્પાઉન્ડિંગ રકમ ચૂકવવામાં આવી છે. તેથી આ ચુકવણી સામાવાળાની શુદ્ધ બુદ્ધિ દર્શાવી શકતી નથી અને તેથી સામાવાળાનો કેસ સમયાંતર અધિનિયમની કલમ ૧૪ ના ક્ષેત્રાધિકારમાં આવતો ન હોવાથી, કોઈ ઉદારતા દાખવવામાં ન આવે કારણ કે કાયદો મુકદ્દમાબાજ પ્રત્યે અયોગ્ય સહાનુભૂતિની મંજૂરી આપતો નથી અને, તેથી, રિવિઝન અરજી મંજૂર કરવા અને વિદ્વાન ટ્રાયલ જજ દ્વારા પસાર કરાયેલ હુકમ રદ કરવા અદાલતને વિનંતી કરી છે. વિદ્વાન એડવોકેટ સુશ્રી ભાયાએ રજૂઆત કરી છે કે સામાવાળા દ્વારા દર્શાવાયેલ વર્તન શુદ્ધ બુદ્ધિપૂર્વકનું કહી શકાય નહીં કે તેમાં કોઈ યોગ્ય તત્પરતા પ્રતિબિંબિત થતી નથી કે આવી કવાયત કાયદા દ્વારા નિર્ધારિત માપદંડો સુસંગત કહી શકાય નહીં અને, તેથી, ન્યાયના હિતમાં હુકમ

રદ કરવાની જરૂર છે. પોતાની દલીલને સમર્થન આપવા માટે, વિદ્વાન એડવોકેટે નીચેના નિર્ણયો પર આધાર રાખ્યો છે.

(I) એઆઈઆર ૧૯૭૩ એસસી ૩૧૩, અમર ચંદ ઇનાની વિરુદ્ધ
ભારત સરકાર;

(ii) એઆઈઆર ૧૯૮૫ એસસી ૧૬૬૯, વિજય કુમાર રામપાલ વિરુદ્ધ
દીવાન દેવી.

આ નિર્ણયોનો સંદર્ભ આપ્યા પછી, વિદ્વાન એડવોકેટે અદાલતને રિવિઝન અરજી મંજૂર કરવા અને નીચેની અદાલત દ્વારા પસાર કરાયેલ હુકમ રદ કરવા વિનંતી કરી છે. કોઈ વધુ રજૂઆતો કરવામાં આવી નથી.

જ. અરજદારના વિદ્વાન એડવોકેટ દ્વારા લેવાયેલા વલણને પહોંચી વળવા માટે, સામાવાળા તરફથી ઉપસ્થિત રહેલા વિદ્વાન એડવોકેટ સુશ્રી મેઘા જાનીએ રજૂઆત કરી છે કે હુકમ પસાર કરતી વખતે, વિદ્વાન જજ દ્વારા કોઈ ભૂલ કે ક્ષેત્રાધિકારની ભૂલ કરવામાં આવી નથી. એવી પણ દલીલ કરવામાં આવી છે કે અરજદાર કંપની દ્વારા આક્ષેપ કર્યા મુજબ કોઈપણ પ્રકારની કોઈ કાર્યપદ્ધતિ નથી. તેનાથી વિપરીત, જે ઉપાયની સલાહ આપવામાં આવી હતી, તેનો આદરપૂર્વક સંપર્ક કરવામાં આવ્યો હતો અને દુઃખનિવારણ માટે તેનો ઉપયોગ

કરવામાં આવ્યો હતો અને, તેથી, કાયદા હેઠળ યોગ્ય ફોરમનો સંપર્ક કરવાને ક્યારેય દુર્ભાવનાપૂર્ણ ઇરાદાવાળું કહી શકાય નહીં. વિદ્વાન એડવોકેટ સુશ્રી જાનીએ રજૂઆત કરી છે કે, સામાવાળા સામે યોગ્ય તત્પરતા સાથે હુકમો પસાર થતાં જ, તેને ઉપલી ફોરમમાં પડકારવામાં આવ્યા છે અને નામદાર સર્વોચ્ચ અદાલતે કેસ પર વિચાર ન કર્યો હોવા છતાં પણ નામદાર સર્વોચ્ચ અદાલતના નિર્ણયની તારીખથી એક વર્ષની અંદર જ, વર્તમાન દાવો રજૂ કરવામાં આવ્યો છે. તેથી, એવું કહી શકાય નહીં કે દાવો સમયાંતરની મુદત બહારનો છે. વિદ્વાન એડવોકેટ સુશ્રી જાનીએ વધુમાં રજૂઆત કરી છે કે દાવો રજૂ કરતી વખતે પણ, એક ચોક્કસ કથન કરવામાં આવ્યું છે કે તે ક્ષેત્રાધિકારની અંદર છે અને, તેથી વાદીના કથનો એ દર્શાવવા માટે પૂરતા છે કે સામાવાળાના પક્ષે કોઈ વિલંબ થયો નથી. વિદ્વાન એડવોકેટ સુશ્રી જાનીએ વધુમાં રજૂઆત કરી છે કે આ જ હેતુ માટે સમયાંતરના કાયદાની આ કલમ ૧૪ માં સમાવેશ કરવામાં આવ્યો છે જેથી કરીને એ સુનિશ્ચિત કરી શકાય કે જો કોઈ મુકદ્દમાબાજ શુદ્ધ બુદ્ધિની માન્યતા હેઠળ અથવા ખોટી સલાહ હેઠળ ખોટા ફોરમનો સંપર્ક કરે તો તેને દાવો કરવાથી વંચિત રાખવામાં ન આવે. અહીં એક એવો કેસ છે જેમાં જ્યારે પૂરી તત્પરતા સાથે મૂળ કાર્યવાહી શરૂ કરવામાં આવે છે ત્યારે સામાવાળા કંપનીએ કોઈ પણ વિલંબ વિના અદાલતનો સંપર્ક કર્યો છે અને વધુમાં જ્યારે આ નામદાર અદાલતે અરજી ગ્રાહ્ય રાખી ન હતી ત્યારે પણ પૂરી તત્પરતા સાથે સર્વોચ્ચ અદાલતનો સંપર્ક કરવામાં આવ્યો હતો અને, તેથી, સામાવાળાએ પૂરી તત્પરતા સાથે શુદ્ધ બુદ્ધિની

માન્યતામાં ફોરમમાં મુકદ્દમો ચલાવ્યો છે અને તેથી એવું કહી શકાય નહીં કે અધિનિયમની કલમ ૧૪ નો લાભ સામાવાળાને ઉપલબ્ધ નથી. એવું પણ દર્શાવવામાં આવ્યું છે અને દલીલ કરવામાં આવી છે કે રિટ ક્ષેત્રાધિકારમાં આ અદાલત દ્વારા પસાર કરાયેલા હુકમનું અવલોકન કરતા, માત્ર એ જ રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે સ્પેશિયલ કોર્ટની રચના કરવામાં આવી છે અને, તેથી, જ્યારે તથ્યોના વિવાદિત પ્રશ્નો સમાવિષ્ટ હોય ત્યારે સમગ્ર પુરાવાઓમાં જઈ શકાય છે અને, તેથી, આ નામદાર અદાલત સમક્ષ રિટ અરજીમાં, એવું પણ લેવામાં આવ્યું હતું કે તથ્યોના તમામ વિવાદિત પ્રશ્નોનો નિર્ણય કરવો શક્ય નથી અને અધિનિયમની કલમ ૧૩૫ અથવા અધિનિયમની કલમ ૧૩૬ માંથી કોઈ એકની લાગુ પડવા વિશે પણ નિર્ણય કરવો શક્ય નથી અને, તેથી, જ્યારે સર્વોચ્ચ અદાલતે સામાવાળાની આવી બાબત વિશેની વિનંતી પર વિચાર કર્યો ન હતો જે એક વર્ષની મુદતની અંદર જ રજૂ કરવામાં આવી હતી, ત્યારે વર્તમાન દાવો દાખલ કરવામાં આવ્યો છે અને, તેથી, માત્ર શુદ્ધ બુદ્ધિની માન્યતા હેઠળ, એક દલીલ કરવામાં આવે છે અને અદાલતો દ્વારા વિચારણા કરવાની આશામાં, મુકદ્દમો ચલાવ્યો છે. આવા મુકદ્દમાને કોઈપણ રીતે દુર્ભાવનાપૂર્ણ કહી શકાય નહીં અને વધુમાં અરજદાર કંપનીની રકમનું ખૂબ જ રક્ષણ થયેલું છે કારણ કે બિનવિવાદિત રીતે દાવો દાખલ કરતા પહેલા જ તે સંપૂર્ણપણે ચૂકવી દેવામાં આવી છે અને તેથી આ એવો કેસ નથી જ્યાં નાણાકીય જવાબદારીમાંથી છટકી જવાના હેતુથી, મુકદ્દમાને આગળ ધપાવવામાં આવી રહ્યો હોય અને, તેથી, જે

સંજોગોમાં સામાવાળાનો કેસ આ તબક્કે આધારિત છે તે સ્પષ્ટપણે સમયાંતર અધિનિયમની કલમ ૧૪ ના ક્ષેત્રાધિકારમાં આવશે જેની નીચેની અદાલત દ્વારા યોગ્ય રીતે કદર કરવામાં આવી છે અને વિચારણા કરવામાં આવી છે અને તેથી, તેમાં કોઈપણ સ્વરૂપની ન તો કોઈ ગેરરીતિ છે કે ન તો કોઈ ગેરકાયદેસરતા છે જેને ક્ષેત્રાધિકારની ભૂલ કહી શકાય અને, તેથી, રિવિઝન અરજી ગ્રાહ્ય રાખી શકાય નહીં. વિદ્વાન ૪૪ દ્વારા જે વિવેકાધીન હુકમ પસાર કરવામાં આવ્યો છે તે નીચેની નામદાર અદાલતના વિવેકબુદ્ધિ અને ક્ષેત્રાધિકારની અંદર છે અને, તેથી, માત્ર બીજો દ્રષ્ટિકોણ શક્ય હોવાના કારણે સી.પી.સી. ની કલમ ૧૧૫ હેઠળના રિવિઝનલ ક્ષેત્રાધિકારનો ઉપયોગ કરીને તેને બદલવાની મંજૂરી આપી શકાય નહીં અને તેથી સી.પી.સી. ની કલમ ૧૧૫ હેઠળ ક્ષેત્રાધિકારના ઉપયોગના માપદંડોને જોતાં નામદાર અદાલત ગુણવત્તા વગરની હોવાથી રિવિઝન અરજી ગ્રાહ્ય રાખી શકતી નથી. આખરે, અરજદાર કંપનીનું મહેસૂલી હિત ખૂબ જ સુરક્ષિત છે કારણ કે બિનવિવાદિત રીતે કોઈ રકમ બાકી નથી અને દાવામાં ઉઠાવવામાં આવેલો પ્રશ્ન વર્તમાન કેસની વિશિષ્ટ હકીકતોમાં વિગતવાર વિચારણાને પાત્ર છે, અને, તેથી, રિવિઝનમાં પડકારવામાં આવેલ હુકમ પસાર કરવામાં વિદ્વાન ૪૪ દ્વારા કોઈ ભૂલ કરવામાં આવી નથી. તેનાથી વિપરીત, આક્ષેપિત હુકમનું માત્ર વાંચન જ વિદ્વાન ૪૪ દ્વારા મનનો સ્પષ્ટ ઉપયોગ દર્શાવે છે અને હુકમ મજબૂત કારણો દ્વારા પસાર કરવામાં આવ્યો છે જેમાં કોઈ હસ્તક્ષેપની જરૂર નથી. સામાવાળાની આદરપૂર્વકની રજૂઆતમાં, કાયદાની

સ્થાપિત સ્થિતિને ધ્યાનમાં રાખીને જે વિવેકબુદ્ધિનો ઉપયોગ કરવામાં આવ્યો છે તેમાં હસ્તક્ષેપ કરવામાં ન આવે અને તદનુસાર અરજદાર કંપની દ્વારા દાખલ કરાયેલી રિવિઝન અરજી રદ કરવા અદાલતને વિનંતી કરી છે. સામાવાળાના વિદ્વાન એડવોકેટ દ્વારા કરવામાં આવેલી દલીલોને પહોંચી વળવા અને સમર્થન આપવા માટે, નીચેના નિર્ણયો પર આધાર રાખવામાં આવ્યો છે.

(i) ૨૦૦૨ (૬) એસ. એસ. સી. ૩૩૬, કાનૂની પ્રતિનિધિઓ દ્વારા દિના (મૃત) વિરુદ્ધ કાનૂની પ્રતિનિધિઓ દ્વારા ભરત સિંહ (મૃત)

(૨) ૨૦૦૮ (૭) એસ. સી. સી. ૧૬૯, કોન્સોલિડેટેડ એન્જિનિયરિંગ એન્ટરપ્રાઇઝ વિ પ્રિન્સિપલ સેક્રેટરી, સિંચાઈ વિભાગ;

(૩) ૨૦૧૫ (૭) એસ. સી. સી. ૫૮, એમ. પી. સ્ટીલ કોર્પોરેશન વિરુદ્ધ કેન્દ્રીય આબકારી કમિશનર;

(૪) ૨૦૧૬ (૩) એસ. સી. સી. ૪૬૮, આંધ્રપ્રદેશ પાવર કોઓર્ડિનેશન કમિટી વિરુદ્ધ લેન્ડો કોંડાપદ્મી પાવર લિમિટેડ.

ઉપરોક્ત નિર્ણયોનો સંદર્ભ આપ્યા પછી, સામાવાળાના વિદ્વાન એડવોકેટે અરજદાર કંપની દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલી રિવિઝન અરજી રદ કરવા અદાલતને વિનંતી કરી છે.

પ. સંબંધિત પક્ષકારોનું પ્રતિનિધિત્વ કરતા વિદ્વાન એડવોકેટ્સને સાંભળ્યા પછી અને વર્તમાન કેસના રેકૉર્ડનો અભ્યાસ કર્યા પછી અને વિદ્વાન જજ દ્વારા આપવામાં આવેલા કારણો અને નામદાર અદાલત દ્વારા આપવામાં આવેલા વિવિધ નિર્ણયો દ્વારા પ્રતિપાદિત કાયદાના સિદ્ધાંતોને ધ્યાનમાં રાખીને રેકૉર્ડ પર દેખાતી નીચેની પરિસ્થિતિઓને આ અદાલત દ્વારા અવગણી શકાય તેમ નથી.

પ.૧ રેકૉર્ડ પરથી એવું દેખાય છે કે, તારીખ ૧૬.૦૬.૨૦૦૬ ના રોજ પુરવણી મિલ જારી કર્યા પછી તરત જ એવું દેખાય છે કે આ કામના સામાવાળાએ રિટ અરજી દ્વારા આ અદાલતનો સંપર્ક કર્યો હતો, જેને સ્પેશિયલ સિવિલ એપ્લિકેશન નં. ૧૩૪૮૫/૨૦૦૬ નંબર આપવામાં આવ્યો હતો, અને આ અદાલતના ક્ષેત્રાધિકારનો ઉપયોગ કરીને, અધિનિયમની કલમ ૧૨૬ અને ૧૩૫ ની લાગુ પડવા વિશે પણ એક મુદ્દો ઉઠાવવામાં આવ્યો હતો. સદર રિટ અરજીનો અરજદાર વીજ કંપની દ્વારા મુખ્યત્વે એ દલીલ કરીને વિરોધ કરવામાં આવ્યો હોવાનું જણાય છે કે એક ચોક્કસ ઉપાય ઉપલબ્ધ છે અને અરજીમાં તથ્યનો વિવાદિત પ્રશ્ન સામેલ છે અને તેથી અદાલતે એ નિષ્કર્ષ પર આવવાને કારણે કે તથ્યનો વિવાદિત પ્રશ્ન જણાય છે, પુરાવા રજૂ કરીને સ્પેશિયલ કોર્ટ સમક્ષ

સાબિત કરવું યોગ્ય રહેશે. સદર અદાલતના હુકમમાંથી એ પણ બહાર આવી રહ્યું છે કે અરજદાર કંપનીનું પ્રતિનિધિત્વ કરતા વિદ્વાન કાઉન્સિલે પણ તથ્યોના વિવાદિત પ્રશ્નોની સંડોવણીની હકીકત વિશેની ઉપરોક્ત દલીલ પર જ સંપૂર્ણ આધાર રાખ્યો છે અને, તેથી, અધિનિયમની ઉપરોક્ત કલમ ૧૨૬ અને ૧૩૫ નો સંદર્ભ હોવા છતાં, કોઈ ન્યાયિક નિર્ણય લેવામાં આવ્યો નથી.

પ.૨ રેકૉર્ડનું વધુ અવલોકન એ નિર્દેશ કરે છે કે રિટ અરજીમાં ઉઠાવવામાં આવેલા મુદ્દા પર વિચાર કરવામાં આવ્યો ન હોવાથી સામાવાળા કંપનીએ અન્ય ફેક્ટરી સાથે મળીને સર્વોચ્ચ અદાલતનો સંપર્ક કર્યો અને એક દલીલ ઉઠાવી, જો કે, એકિઝક્યુટિવ ઇજનેર સધર્ન ઇલેક્ટ્રિસિટી સપ્લાય કંપની ઓફ ઓરિસ્સા લિમિટેડ એન્ડ અનધર વિ. શ્રી સીતારામ રાઈસ મિલ્સના કેસમાં આપવામાં આવેલા નિર્ણય પર વિચાર કર્યા પછી, ત્રણ ન્યાયાધીશોની બેંચ દ્વારા એક ચુકાદો આપવામાં આવ્યો હતો જેમાં કલમ ૧૨૬ અને ૧૩૫ ની લાગુ પડવા વિશે ચર્ચા કરવામાં આવી છે, નામદાર સર્વોચ્ચ અદાલતે જોયું કે અધિનિયમ, ૨૦૦૩ પોતાનામાં એક સંપૂર્ણ કોડ છે, અને તેથી સર્વોચ્ચ અદાલત દ્વારા કોઈ હસ્તક્ષેપ કરવામાં આવ્યો ન હતો અને, તેથી તારીખ ૧૯.૦૯.૨૦૧૨ ના રોજ, સિવિલ અપીલ નં. ૧૫૪૯/૨૦૦૭ નો નિકાલ કરવામાં આવ્યો હતો અને તેથી જે રિટની કાર્યવાહી શરૂ કરવામાં આવી હતી, તેનો પડકાર ૨૦૧૨ માં સર્વોચ્ચ અદાલતમાં સમાપ્ત થયો હતો અને તેથી સામાવાળા કંપનીએ શુદ્ધ બુદ્ધિથી તે ફોરમ સમક્ષ મુકદ્દમો ચલાવ્યો હતો જ્યાં આખરે તેઓ સફળ થઈ શક્યા ન હતા. જો કે,

પાછળથી, થોડા મહિનાના સમયગાળાની અંદર જ ૨૨.૦૭.૨૦૧૩ ના રોજ સમયાંતરની વૈધાનિક મુદતની અંદર સ્પેશિયલ કોર્ટ સમક્ષ મૂળ સ્વરૂપમાં દાવો દાખલ કરવામાં આવ્યો હતો. આ હકીકત બિનવિવાદિત છે.

૫.૩ રેકૉર્ડમાંથી એ પણ બહાર આવી રહ્યું છે અને નીચેની અદાલત દ્વારા પણ એવું અવલોકન કરવામાં આવ્યું છે કે સમયના વહેણ દરમિયાન, સામાવાળા દ્વારા અરજદાર કંપનીને રકમ ચૂકવવામાં આવી છે, અને, તેથી, અરજદાર કંપનીના નાણાકીય હિતની પહેલેથી જ સંભાળ રાખવામાં આવી છે. તથ્યોનો ઉપરોક્ત ક્રમ જે પ્રથમ દર્શનીય રીતે સૂચવે છે કે સામાવાળાએ, સલાહ પર, શુદ્ધ બુદ્ધિથી મુકદ્દમો ચલાવ્યો છે અને પુરવણી બિલ અંગેની ફરિયાદને વાચા આપવાનો પ્રયાસ કર્યો છે, અને, તેથી, આ ઘટના એવું સૂચવતી નથી કે ત્યાં કોઈ દુર્ભાવનાપૂર્ણ ઇરાદો હતો. આ એવો કેસ પણ નથી કે પુરવણી બિલના અનુસંધાને કોઈ રકમ બાકી છે, અને, તેથી, રેકૉર્ડ દર્શાવે છે કે કલમ ૧૪ નો ઉપયોગ કરવા માટે નિર્ધારિત નીચેની સામગ્રીઓ સંતુષ્ટ થાય છે – (એ) કે ફરિયાદને વાચા આપવામાં સામાવાળા દ્વારા યોગ્ય તત્પરતા રાખવામાં આવી છે અને (બી) કે તેઓએ શુદ્ધ બુદ્ધિથી અદાલતોના ક્ષેત્રાધિકારમાં મુકદ્દમો ચલાવ્યો છે અને તેનો ઉપયોગ કર્યો છે પરંતુ આખરે સદર કાર્યવાહી કોઈપણ અનુકૂળતા વિના સમાપ્ત થઈ ગઈ ખાસ કરીને તે સમય સુધીમાં ચુકવણી પહેલેથી જ કરવામાં આવી હતી. સામાવાળાને સલાહ આપવામાં આવેલા તેમના યોગ્ય ઉપાયોને આગળ ધપાવવામાં તેમની પાસે કોઈ દુર્ભાવનાપૂર્ણ ઇરાદો હતો તે દલીલ

સ્વીકારવી શક્ય નથી. તેથી, સામાવાળાનો કેસ સમયાંતર અધિનિયમની કલમ ૧૪ ના ક્ષેત્રાધિકારમાં આવે છે.

૫.૪ અરજીમાં આક્ષેપિત હુકમનું સાદું વાંચન પણ દર્શાવે છે કે ક્ષેત્રાધિકારનો ઉપયોગ કરતી વખતે વિદ્વાન જજ દ્વારા મનનો ઉપયોગ કરવામાં આવ્યો છે. સમયાંતર અધિનિયમની કલમ ૧૪ ને ધ્યાનમાં રાખીને આપવાના લાભ વિશે ચોક્કસ નિષ્કર્ષ છે અને આ હુકમ પસાર કરતી વખતે ફરો:૨૦ માં ઉલ્લેખિત કેસોમાં સર્વોચ્ચ અદાલત દ્વારા પ્રતિપાદિત કાયદા પર પણ યોગ્ય વિચારણા પ્રતિબિંબિત થાય છે અને, તેથી, નીચેની અદાલત દ્વારા આપવામાં આવેલા કારણોને જોતાં, આ અદાલતનું એવું વિચારિત મત છે કે અરજદાર દ્વારા કોઈ કેસ બનાવવામાં આવ્યો નથી.

૫.૫ અદાલત દ્વારા એ પણ અવલોકન કરવામાં આવ્યું છે કે પડકાર હેઠળનો મૂળ હુકમ તારીખ ૧૪.૦૩.૨૦૧૭ નો હુકમ છે જ્યારે અરજી નવેમ્બર, ૨૦૧૭ ના મહિનામાં આ અદાલત સમક્ષ વિચારણા માટે આવી છે.

૫.૬ રેકૉર્ડ પરથી એ પણ પ્રતિબિંબિત થાય છે કે સમયાંતરને પ્રાથમિક મુદ્દા તરીકે ઘડવા માટે જે કારણો આપવામાં આવ્યા છે, તેમાં વિદ્વાન જજ દ્વારા કોઈપણ પ્રકારે ક્ષેત્રાધિકારની કોઈ ભૂલ કરવામાં આવી નથી. આ મુદ્દા પરનો કાયદો હવે અસંખ્ય નિર્ણયોમાં નામદાર સર્વોચ્ચ અદાલત દ્વારા સારી રીતે

વ્યાખ્યાયિત કરવામાં આવ્યો છે અને તે પ્રતિપાદિત કરવામાં આવ્યો છે કે સમયાંતરના મુદ્દા માટે તથ્યોની પૂછપરછની જરૂર હોય છે અને, તેથી તેને હંમેશા પ્રાથમિક મુદ્દો તરીકે લેવો જોઈએ નહીં. (૨૦૧૫) ૫ એસ.સી.સી. ૬૭૪ માં રિપોર્ટ થયેલ સત્તી પરદેશી સમાધિ એન્ડ પિલ્લયાર ટેમ્પલ વિ. એમ.સંકુન્તલા (મૃતક) વારસદારો મારફતના કેસમાં આ અદાલત દ્વારા આપવામાં આવેલા તાજેતરના નિર્ણયમાં, સર્વોચ્ચ અદાલતે આ રીતે અવલોકન કર્યું છે જે આ અદાલત દ્વારા સહાયક તરીકે લેવા યોગ્ય છે અને, તેથી, પ્રવર્તમાન ઉપરોક્ત સ્થિતિને ધ્યાનમાં રાખીને અરજદાર કંપનીના વિદ્વાન કાઉન્સિલ દ્વારા લેવાયેલ વલણ સ્વીકારવું શક્ય નથી. જો કે, ન્યાયના હિતમાં તે યોગ્ય છે કે આ મુદ્દો લાંબા સમયથી મુકદ્દમામાં ફસાયેલો છે અને હવે જે મૂળ દાવો દાખલ કરવામાં આવ્યો છે તે તાકીદનું ધ્યાન આકર્ષિત કરે છે અને, તેથી, કોઈપણ તકનીકીતા પર આ તબક્કે ન્યાયિક નિર્ણયની પ્રક્રિયાને અટકાવવાને બદલે, ન્યાયના હિતમાં, બંને પક્ષકારોને કાર્યવાહીમાં સહકાર આપવા નિર્દેશ કરવો અને વિદ્વાન સ્પેશિયલ જજને સમયબદ્ધ કાર્યક્રમમાં વહેલી તકે સ્પેશિયલ સિવિલ સૂટ (ઇલેક્ટ્રિસિટી) નં. ૨૦/૨૦૧૩ પર કામ કરવા અને તેનો નિર્ણય કરવા વિનંતી કરવી ઇચ્છનીય છે જેના માટે પક્ષકારોના વિદ્વાન એડવોકેટ્સને મુખ્યત્વે કોઈ વાંધો નથી. તેથી, આ સંજોગોને ધ્યાનમાં રાખીને, આ વિશિષ્ટ સંજોગોમાં, વિદ્વાન કાઉન્સિલ દ્વારા જે દલીલો કરવામાં આવી છે, તે સ્વીકારવી શક્ય નથી. સામાન્ય નિયમ તરીકે, અદાલતે કોઈપણ ચોક્કસ મુદ્દાને કોઈ પ્રાધાન્ય

આપવાને બદલે એક જ સમયે તમામ મુદ્દાઓ પર વિચાર કરવો જોઈએ ખાસ કરીને જ્યારે તથ્યોની પૂછપરછ જરૂરી હોય.

[૧૪] રમેશ ડી. દેસાઈ અને અન્ય વિ. બિપિન વઢિલાલ મહેતા અને અન્ય માં, સમયાંતરના મુદ્દા સાથે કામ કરતી વખતે, અદાલતે અભિપ્રાય આપ્યો હતો કે:

“૧૮. સમયાંતરની દલીલને તથ્યોથી છૂટાછવાયા કાયદાના અમૂર્ત સિદ્ધાંત તરીકે નક્કી કરી શકાતી નથી કારણ કે દરેક કેસમાં સમયાંતરનો પ્રારંભિક બિંદુ નક્કી કરવો પડે છે જે સંપૂર્ણપણે તથ્યનો પ્રશ્ન છે.”

અદાલતે આગળ જણાવ્યું કે સમયાંતરની દલીલ એ તથ્ય અને કાયદાનો મિશ્ર પ્રશ્ન છે. ઓર્ડર ૧૪ ના ઉપ-નિયમ (૨) માં ઉપયોગમાં લેવાયેલી ભાષાના સાદા વિચાર પરથી તે નિશ્ચિતતા સાથે કહી શકાય કે જ્યારે કોઈ મુદ્દામાં તથ્યોની પૂછપરછની જરૂર હોય ત્યારે તેને પ્રાથમિક મુદ્દા તરીકે ચલાવી શકાતો નથી. સદર ચુકાદામાં અદાલતે નીચે મુજબ અભિપ્રાય આપ્યો હતો: –

“૧૩. સી.પી.સી. ના ઓર્ડર ૧૪ નિયમ ૨ નો ઉપ-નિયમ (૨) નિર્ધારિત કરે છે કે જ્યાં સમાન દાવામાં કાયદા અને તથ્ય બંનેના મુદ્દાઓ ઉદ્ભવે છે, અને અદાલતનો અભિપ્રાય છે કે કેસ અથવા તેનો કોઈ ભાગ માત્ર કાયદાના મુદ્દા પર નિકાલ કરી શકાય છે, તો તે પહેલાં તે મુદ્દો ચલાવી શકે છે જો તે મુદ્દો (એ) અદાલતના ક્ષેત્રાધિકાર, અથવા (બી) અમલમાં રહેલા કોઈપણ કાયદા દ્વારા દાવા પરની મનાઈ સાથે સંબંધિત હોય. આ નિયમની જોગવાઈઓ મેજર એસ.એસ. ખન્ના વિ. બ્રિગેડિયર એફ.જે. ડિલોન માં આ અદાલત સમક્ષ વિચારણા માટે આવી હતી અને તેમાં નીચે મુજબ રાખવામાં આવ્યું હતું:

"૧૮. ... સિવિલ પ્રોસિજર કોડના ઓર્ડર ૧૪ નિયમ ૨ હેઠળ જ્યાં સમાન દાવામાં કાયદા અને તથ્ય બંનેના મુદ્દાઓ ઉદ્ભવે છે, અને અદાલતનો અભિપ્રાય છે કે કેસ અથવા તેનો કોઈપણ ભાગ માત્ર કાયદાના મુદ્દાઓ પર નિકાલ કરી શકાય છે, તો તે પહેલાં તે મુદ્દાઓ ચલાવશે, અને તે હેતુ માટે જો તે યોગ્ય વિચારે તો, કાયદાના મુદ્દાઓ નક્કી ન થાય ત્યાં સુધી તથ્યોના મુદ્દાઓનું નિરાકરણ મુલતવી રાખી શકે છે. તથ્યોના મુદ્દાઓથી અલગ કાયદાના મુદ્દાઓ ચલાવવાનો ક્ષેત્રાધિકાર ત્યારે જ ઉપયોગમાં લઈ શકાય છે જ્યારે અદાલતના અભિપ્રાય મુજબ સમગ્ર દાવાનો નિકાલ એકલા કાયદાના મુદ્દાઓ પર થઈ શકે છે, પરંતુ કોડ અદાલતને પ્રાથમિક મુદ્દાઓ તરીકે કાયદા અને તથ્યના મિશ્ર મુદ્દાઓ પર દાવો ચલાવવાનો કોઈ ક્ષેત્રાધિકાર પ્રદાન કરતો નથી. સામાન્ય રીતે દાવાશમાંના તમામ મુદ્દાઓ અદાલત દ્વારા ચલાવવા જોઈએ; તેમ ન કરવું, ખાસ કરીને જ્યારે કાયદાના મુદ્દાઓ પરનો નિર્ણય પણ તથ્યોના મુદ્દાઓના નિર્ણય પર આધારિત હોય, ત્યારે દાવાની એકાંગી ટ્રાયલમાં પરિણમશે."

સુધારા અધિનિયમ, ૧૯૭૬ દ્વારા સી.પી.સી. ના ઓર્ડર ૧૪ નિયમ ૨ ની ભાષામાં થોડો સુધારો થયો છે પરંતુ ઉપરના ટાકેલા ચુકાદામાં પ્રતિપાદિત સિદ્ધાંત હજી પણ યોગ્ય છે અને તે સિદ્ધાંતથી કોઈ ફેરફાર થઈ શકે નહીં કે કોડ અદાલતને પ્રાથમિક મુદ્દા તરીકે કાયદા અને તથ્યના મિશ્ર મુદ્દાઓ પર દાવો ચલાવવાનો કોઈ ક્ષેત્રાધિકાર પ્રદાન કરતો નથી અને જ્યાં

કાયદાના મુદ્દા પરનો નિર્ણય તથ્યના નિર્ણય પર આધારિત
હોય, ત્યાં તેને પ્રાથમિક મુદ્દો તરીકે ચલાવી શકાતો નથી."

[૧૫] હાલના કેસમાં, આપણે જોઈએ છીએ કે જ્યાં સુધી તથ્યનું નિર્ધારણ ન થાય કે જે સમયાંતર અધિનિયમની કલમ ૧૦ હેઠળ વાદીનું રક્ષણ ન કરે ત્યાં સુધી દાવાને સમયાંતરના આધારે રદ કરી શકાતો નથી. તે એવો કેસ નથી જે ઓર્ડર ૧૪, નિયમ ૨ ની વ્યાપકતા અને ક્ષેત્રમાં આવશે જે અદાલતને તેનો નિર્ણય કરવા માટે પ્રાથમિક મુદ્દો ઘડવા સક્ષમ બનાવશે. વિદ્વાન એકલ ન્યાયાધીશ, જેમ કે દેખાય છે, તે પાસાથી સંપૂર્ણપણે અજાણ રહ્યા છે અને આ મુદ્દા પર એ રીતે નિર્ણય લીધો છે જાણે કે તે ઓર્ડર ૧૪, નિયમ ૨ હેઠળ આવે છે. આપણે પુનરાવર્તન કરીએ છીએ કે સમયાંતર અધિનિયમની યોજના પર આપણને જણાય છે કે વિવાદને સદર જોગવાઈના ક્ષેત્રમાંથી બહાર ફેંકવા માટે અમુક તથ્યો સ્થાપિત કરવાનાં છે જેથી તે સમયાંતરની કલ્પનામાં આવે. ખંડપીઠે યોગ્ય પરિપ્રેક્ષ્યમાં તથ્યોની કદર કર્યા વિના કેટલીક ભૂલ કરી છે. તે સિવાય, ખંડપીઠે "મૂલ્યવાન વિચારણા માટે ટ્રસ્ટી દ્વારા ટ્રાન્સફર કરવામાં આવે છે" તે શબ્દોનો ઉપયોગ કરે છે તે હકીકતની કદર કર્યા વિના અનુચ્છેદ ૯૨ થી ૯૬ નો સહારો લઈને, તે સ્થિતિમાં સમયાંતર બાર વર્ષની રહેશે પરંતુ વર્તમાન કેસમાં વાદીનું કથન એ છે કે ટ્રસ્ટીએ તેની બે પુત્રીઓ અને એક પૌત્રીની તરફેણમાં ત્રણ સેટલમેન્ટ ડીડ બનાવ્યા હતા. વિચારણાનો મુદ્દો હજુ સુધી ઉભરી આવ્યો નથી. પિતા દ્વારા કરવામાં આવેલું આ સેટલમેન્ટ વિચારણા માટે હતું કે નહીં તેની તપાસ કરવાની છે અને તે જ રીતે મિલકત ટ્રસ્ટની છે કે કેમ કારણ કે સમયાંતર અધિનિયમની કલમ ૧૦ ના અથમાં ટ્રસ્ટને સમજવામાં આવે છે તેની પણ તપાસ કરવાની છે. તેથી, તેમાં કોઈ શંકાની છાયા હોઈ શકતી નથી કે વિદ્વાન એકલ ન્યાયાધીશ દ્વારા ઘડવામાં આવેલો મુદ્દો નં. ૧ એ તથ્ય અને કાયદાને લગતો મુદ્દો હતો અને તેથી, પ્રાથમિક મુદ્દા તરીકે તેનો નિર્ણય લઈ શકાતો ન હતો. તેથી, આક્ષેપિત હુકમ સંપૂર્ણપણે બિનટકાઉ છે.

૬. તથ્યની ઉપરોક્ત પૃષ્ઠભૂમિ અને અવલોકનો હવે અદાલતને તે નિર્ણયની તપાસ કરવા દોરશે જેને સ્ટ્રેટ જેકેટ ફોર્મ્યુલા તરીકે લાગુ કરવો કે કેમ તે અંગે સેવામાં લાવવામાં આવ્યો છે. શરૂઆતમાં જ, આ અદાલતનું વિચારિત મત છે કે નિર્ણયોમાં પ્રતિપાદિત કોઈપણ ગુણોત્તર લાગુ કરતાં પહેલાં, તથ્યો પર વિચાર કરવો ખૂબ જ જરૂરી છે કારણ કે કાયદો એ છે કે જો તથ્યમાં કોઈ નજીવો ફેરફાર થાય, તો સિદ્ધાંત લાગુ કરવામાં ઘણો મોટો તફાવત આવશે અને, તેથી, સંજોગોના ઉપરોક્ત વિશિષ્ટ સમૂહને ધ્યાનમાં રાખીને, હવે અરજદાર કંપનીના વિદ્વાન કાઉન્સિલ દ્વારા જે બે નિર્ણયો પર આધાર રાખવામાં આવ્યો છે તેની સાથે કામ કરવા માટે –

(i) એઆઈઆર ૧૯૭૩ એસસી ૩૧૩, અમર ચંદ ઈનાની વિરુદ્ધ ભારત સરકાર;

આ ચુકાદો પંજાબ અને હરિયાણા વડી અદાલત દ્વારા પસાર કરાયેલા હુકમ સાથે સંબંધિત છે જેના દ્વારા નુકસાનની વસૂલાતના દાવાને રદ કરવા સામે દાખલ કરવામાં આવેલી અપીલ સામે, નામદાર સર્વોચ્ચ અદાલત સમક્ષ સ્પેશિયલ લીવ પીટીશન (સિવિલ) દાખલ કરવામાં આવી હતી. આ મુદ્દો એવો દેખાય છે કે કરનાલ અદાલતને અરજી દાખલ કરવાનો કોઈ ક્ષેત્રાધિકાર ન હતો અને તે અદાલત માટે યોગ્ય ન હતું અને, તેથી, તે સંદર્ભમાં, સમયાંતર અધિનિયમની

કલમ ૧૪ નો લાભ મેળવી શકાય કે કેમ તે વિચારણા હેઠળનો મુદ્દો હતો. જોગવાઈ અને તથ્યોની વિચારણા કર્યા પછી યોગ્ય ફોરમ સમક્ષ રજૂ કરવા માટે પક્ષકારને સક્ષમ બનાવવા માટે અરજી પરત કરવા માટે સી.પી.સી. ના ઓર્ડર ૭ નિયમ ૧૦ માં ક્ષેત્રાધિકારનો ઉપયોગ કરવામાં આવ્યો હતો. જ્યારે અહીં એક મુદ્દો તદ્દન અલગ છે જ્યાં પ્રાથમિક મુદ્દો ઘડવો કે નહીં અને તેથી પ્રથમ દર્શનીય રીતે અદાલતનો અભિપ્રાય છે કે આ ચુકાદો અરજદાર કંપનીના કોઈ કામનો નથી.

(ii) એઆઈઆર ૧૯૮૫ એસસી ૧૬૬૯, વિજય કુમાર રામપાલ વિરુદ્ધ દીવાન દેવી.

વર્તમાન કેસમાં, નામદાર સર્વોચ્ચ અદાલતે, સમયાંતર અધિનિયમની કલમ ૧૪ હેઠળ સમાવિષ્ટ જોગવાઈઓ સાથે કામ કરતી વખતે, અધિનિયમની કલમ ૧૪ હેઠળ સમાવિષ્ટ "શુદ્ધ બુદ્ધિ" અભિવ્યક્તિ સંબંધિત એક મુદ્દા પર વિચારણા કરી છે અને, તેથી, તે 'શુદ્ધ' બુદ્ધિ સાથે છે કે 'ખરાબ' બુદ્ધિ સાથે, કરવામાં આવેલો પ્રયાસ એ અધિનિયમની કલમ ૧૪ ની જોગવાઈઓનો લાભ લંબાવવાનો માપદંડ છે. અહીં, ફરીથી જો તથ્યો પર વિગતે વિચાર કરવાનો હોય, તો આ વિવાદમાં ગૂંચવાયેલી મુંઝવણ એ હતી કે નામદાર સર્વોચ્ચ અદાલત સમક્ષના અપીલકર્તાઓ – મૂળ વાદીએ જમીનના કબજા માટે બે દાવા

દાખલ કર્યા હતા અને તે જમ્મુ અને કાશ્મીર રાજ્યના જમ્મુના ડિસ્ટ્રિક્ટ જજની અદાલતમાં સંસ્થાપિત કરવામાં આવ્યા હતા. શરૂઆતમાં, રજૂઆતને અનુસરીને, દાવો ચલાવવાની કાર્યવાહીનો વિરોધ કરવા માટે એક મુદ્દો ઉઠાવવામાં આવ્યો હતો કે જમ્મુ પાસે દરેક દાવાની સુનાવણી કરવાનો કોઈ ક્ષેત્રાધિકાર નથી કારણ કે નાણાકીય ક્ષેત્રાધિકારને ધ્યાનમાં લેતા જે કાયદાની અદાલતમાં સંસ્થાપિત થવો જોઈતો હતો તેની પાસે નાણાકીય ક્ષેત્રાધિકાર છે અને તેથી તે પરિસ્થિતિના સંદર્ભમાં, અદાલતે તપાસ કરતી વખતે વિપરીત અવલોકન કરીને સમયાંતર અધિનિયમની કલમ ૧૪ નો લાભ લંબાવ્યો છે અને આવો લાભ આપતી વખતે, એવું અવલોકન કરવામાં આવ્યું છે કે 'શુદ્ધ બુદ્ધિ' અભિવ્યક્તિ તે અદાલતમાં કાર્યવાહી ચલાવવાનું સ્પષ્ટ કરે છે જેના માટે આખરે એવું માલૂમ પડ્યું કે તેની પાસે કોઈ ક્ષેત્રાધિકાર નથી અને ઉઠાવવામાં આવેલા વાંધા પર જરૂરી કોર્ટ ફી ઓછી માલૂમ પડતાં તે ચૂકવવામાં નિષ્ફળતા મળી. સર્વોચ્ચ અદાલત દ્વારા, ફરો:૩ માં અવલોકન કરવામાં આવ્યું હતું કે, '... વડી અદાલત એવું ઠરાવવામાં ભૂલ કરે છે કે ખામીયુક્ત મૂલ્યાંકન અને કોર્ટ-ફીની અયોગ્ય ગણતરી વાદી તરફથી શુદ્ધ બુદ્ધિનો અભાવ દર્શાવે છે'. તેથી, તેનાથી વિપરીત, માત્ર તથ્યોની પૃષ્ઠભૂમિ જ હાથ પરના કેસ કરતાં તદ્દન અલગ નથી પરંતુ અવલોકનો પણ સામાવાળાની તરફેણમાં છે અને, તેથી, આ નિર્ણયને ધ્યાનમાં લેતાં એવું ઠરાવવું શક્ય નથી કે આક્ષેપિત હુકમ કોઈપણ ભૌતિક અનિયમિતતાથી પીડાતો નથી અને, તેથી, અરજદાર કંપનીના વિદ્વાન

કાઉન્સિલની રજૂઆત ગુણવત્તા વગરની હોવાથી આ અદાલત દ્વારા સ્વીકારવામાં આવતી નથી.

૭. હવે આ અદાલત દ્વારા લેવામાં આવેલા નિષ્કર્ષને સમર્થન આપવા માટે, અદાલતે સામાવાળાના વિદ્વાન કાઉન્સિલ દ્વારા ટાંકવામાં આવેલા નિર્ણયની સહાય પણ લીધી છે, તે પણ સહાય તરીકે લેવા યોગ્ય છે. પ્રથમ નિર્ણય જે દર્શાવવામાં આવ્યો છે તે દીના (મૃતક) તેમના વારસદારો મારફત વિ. ભરત સિંહ (મૃતક) તેમના વારસદારો મારફત ના કેસમાં રિપોર્ટ થયેલ નિર્ણય છે; જે ૨૦૦૨ (૬) એસ.સી.સી. ૩૩૬ માં રિપોર્ટ થયેલ છે જેમાં સર્વોચ્ચ અદાલતે સમયાંતર અધિનિયમની કલમ ૧૪ સાથે કામ કરતી વખતે ફકરા:૧૪ અને ૧૫ માં અવલોકન કર્યું છે, જે અવલોકનો ખૂબ જ મહત્વપૂર્ણ છે અને તેથી અહીં નીચે ટાંકવા યોગ્ય છે.

"[૧૪] મુકદ્દમાબાજને કલમ ૧૪ નો લાભ લંબાવવામાં અદાલતને પ્રભાવિત કરનાર મુખ્ય પરિબળ એ છે કે અગાઉની કાર્યવાહી યોગ્ય તત્પરતા અને શુદ્ધ બુદ્ધિથી ચલાવવામાં આવી હતી કે કેમ. ક્ષેત્રાધિકાર ન ધરાવતી અદાલતમાં શુદ્ધ બુદ્ધિથી દાવો ચલાવનાર પક્ષકાર તે સમયગાળાને બાદ કરવા માટે હકદાર છે. કલમ ૧૪ માં વપરાયેલ શબ્દપ્રયોગ 'શુદ્ધ બુદ્ધિ' નો અર્થ "યોગ્ય કાળજી અને ધ્યાનનો ઉપયોગ" થાય છે. કલમ ૧૪ ના સંદર્ભમાં 'શુદ્ધ બુદ્ધિ' અભિવ્યક્તિ અદાલતમાં કાર્યવાહી ચલાવવા માટે લાયક ઠરે છે જે આખરે ક્ષેત્રાધિકાર વિહોણી માલૂમ પડે છે. શુદ્ધ બુદ્ધિ અથવા તેના અભાવ અંગેનો નિષ્કર્ષ એ તથ્યનો નિષ્કર્ષ છે. આ અદાલતે વિજય કુમાર રામપાલ અને અન્ય

વિ. દિવાન દેવી અને અન્ય, એ.આઈ.આર. ૧૯૮૫ એસ.સી. ૧૬૬૯ ના કેસમાં અવલોકન કર્યું છે :

"શુદ્ધ બુદ્ધિ' અભિવ્યક્તિ અદાલતમાં કાર્યવાહી ચલાવવા માટે લાયક ઠરે છે જેના માટે આખરે માલૂમ પડે છે કે તેની પાસે કોઈ ક્ષેત્રાધિકાર નથી. ઉઠાવવામાં આવેલા વાંધા પર જરૂરી કોર્ટ-ફી ઓછી માલૂમ પડતાં તે ચૂકવવામાં નિષ્ફળતા અથવા આખરે ક્ષેત્રાધિકાર વિહોણી માલૂમ પડેલી અદાલત સમક્ષ દાખલ કરાયેલા દાવાનું મૂલ્યાંકન કરવામાં ચુકાદાની ભૂલને સમયાંતર અધિનિયમની કલમ ૧૪ માં જોગવાઈ કર્યા મુજબ દાવો ચલાવવામાં શુદ્ધ બુદ્ધિના પ્રશ્ન સાથે અદાલત સમક્ષ કશું લેવાદેવા નથી."

[૧૫] આ સંદર્ભમાં અર્થઘટન કરવા માટે સંબંધિત અન્ય અભિવ્યક્તિઓ 'ક્ષેત્રાધિકારની ખામી' અને 'અથવા તે જ પ્રકારનું અન્ય કારણ' છે. "ક્ષેત્રાધિકારની ખામી" અભિવ્યક્તિનો સાદો અર્થ એ થાય છે કે અદાલતમાં દાવો અથવા કાર્યવાહી હાથ ધરવા માટે ક્ષેત્રાધિકારનો અભાવ હોવો જોઈએ. જે સંજોગોમાં અથવા જે આધારો પર અદાલતના ક્ષેત્રાધિકારનો અભાવ માલૂમ પડી શકે છે તે કલમમાં ગણાવેલ નથી. એ ધ્યાનમાં રાખવું જરૂરી છે કે ઓર્ડર ૨૩, નિયમ ૧ હેઠળ તે જ રાહત માટે નવો દાવો દાખલ કરવાની પરવાનગી સાથે વાદીને દાવો પરત ખેંચવાની પરવાનગી આપવા અને સમયાંતર અધિનિયમની કલમ ૧૪ હેઠળ પછીના દાવામાં સમયાંતરની ગણતરીના હેતુ માટે તે દાવાની પેન્ડન્સીના સમયગાળાને બાદ કરવા વચ્ચે તફાવત છે. "અથવા તે જ પ્રકારનું અન્ય કારણ" શબ્દોનું અર્થઘટન 'ક્ષેત્રાધિકારની ખામી' શબ્દો સાથે સમાન પ્રકારનું (ejusdem generis) કરવામાં આવે છે, એટલે કે, ખામી એવા પ્રકારની હોવી જોઈએ કે જેનાથી અદાલત માટે દાવો અથવા અરજી હાથ ધરવાનું અને ગુણવત્તા પર તેનો નિર્ણય કરવાનું અશક્ય બને. જાહેરમાં જ કલમ ૧૪ એવા કેસમાં લાગુ પડશે નહીં જ્યાં દાવાની તેની ગુણવત્તા

પર ન્યાયિક નિર્ણય પછી રદ કરવામાં આવે છે અને અદાલત તેને હાથ ધરવા અસમર્થ હતી તે કારણે નહીં."

૮. અન્ય એક નિર્ણય જેને સેવામાં લાવવામાં આવ્યો છે તે કોન્સોલિડેટેડ એન્જિનિયરિંગ એન્ટરપ્રાઇઝિસ વિ. પ્રિન્સિપલ સેક્રેટરી, ઇરિગેશન ડિપાર્ટમેન્ટ ના કેસમાં રિપોર્ટ થયેલ નિર્ણય છે; જે ૨૦૦૮ (૭) એસ.સી.સી. ૧૬૯ માં રિપોર્ટ થયેલ છે જેમાં સમયાંતર અધિનિયમની કલમ ૧૪ ના અથ ઘટન અને પૃથક્કરણ પર, સર્વોચ્ચ અદાલતે ફકરા:૨૦ અને ૨૧ માં નીચે મુજબ અવલોકન કર્યું છે:

"૨૦. સમયાંતર અધિનિયમની કલમ ૨૯(૨), અન્ય વાતોની સાથે જોગવાઈ કરે છે કે જ્યાં કોઈપણ વિશિષ્ટ અથવા સ્થાનિક કાયદો કોઈપણ દાવો, અપીલ અથવા અરજી માટે અનુસૂચિ દ્વારા નિર્ધારિત સમયાંતરની મુદત કરતાં અલગ સમયાંતરની મુદત નિર્ધારિત કરે છે, તો કલમ ૩ ની જોગવાઈઓ એવી રીતે લાગુ પડશે જાણે કે આવી મુદત અનુસૂચિ દ્વારા નિર્ધારિત મુદત હોય અને કોઈપણ વિશિષ્ટ અથવા સ્થાનિક કાયદા દ્વારા કોઈપણ દાવો, અપીલ અથવા અરજી માટે નિર્ધારિત સમયાંતરની કોઈપણ મુદત નક્કી કરવાના હેતુ માટે, કલમ ૪ થી ૨૪ માં સમાવિષ્ટ જોગવાઈઓ ફક્ત ત્યાં સુધી અને તે હદ સુધી લાગુ પડશે, જ્યાં સુધી તેઓ આવા વિશિષ્ટ અથવા સ્થાનિક કાયદા દ્વારા સ્પષ્ટપણે બાકાત કરવામાં આવ્યા નથી. જ્યારે કોઈપણ વિશિષ્ટ કાયદો સમયાંતરની ચોક્કસ મુદત તેમજ પર્યાપ્ત કારણ દર્શાવવામાં આવે ત્યારે નિશ્ચિત સમય મર્યાદા સુધી લંબાવવાની જોગવાઈ નિર્ધારિત કરે છે, ત્યારે વિશિષ્ટ કાયદા હેઠળ નિર્ધારિત સમયાંતરની મુદત પ્રવર્તશે અને તે હદ સુધી સમયાંતર અધિનિયમની જોગવાઈઓ બાકાત રહેશે. અધિનિયમની કલમ ૩૪ ના ઉપ—

વિભાગ (૩) ને ઘડવામાં ધારાસભાનો હેતુ એ છે કે એવોર્ડ રદ કરવાની અરજી ત્રણ મહિનાની અંદર કરવામાં આવવી જોઈએ અને પર્યાપ્ત કારણ દર્શાવવા પર મુદતને બીજા ૩૦ દિવસની મુદત માટે વધુ લંબાવી શકાય છે પરંતુ ત્યારબાદ નહીં, આ અદાલતનું માનવું છે કે સમયાંતર અધિનિયમની કલમ ૫ ની જોગવાઈઓ લાગુ પડશે નહીં કારણ કે સમયાંતર અધિનિયમની કલમ ૨૯(૨) ની જોગવાઈઓને કારણે સમયાંતર અધિનિયમની કલમ ૫ ની લાગુ પડવાની સ્થિતિ બાકાત રહે છે. જો કે, માત્ર એવું ઠરાવવામાં આવ્યું હોવાને કારણે કે સમયાંતર અધિનિયમની કલમ ૫ એવોર્ડ રદ કરવા માટે અધિનિયમની કલમ ૩૪ હેઠળ દાખલ કરાયેલી અરજીને લાગુ પડતી નથી, કોઈએ એવો નિષ્કર્ષ કાઢવાની જરૂર નથી કે સમયાંતર અધિનિયમની કલમ ૧૪ ની જોગવાઈઓ પણ ૧૯૯૬ ના અધિનિયમની કલમ ૩૪ હેઠળ સબમિટ કરાયેલી અરજીને લાગુ પડશે નહીં.

૨૧. સમયાંતર અધિનિયમની કલમ ૧૪ ક્ષેત્રાધિકાર વિનાની અદાલતમાં શુદ્ધ બુદ્ધિથી કાર્યવાહીના સમયને બાદ કરવા સાથે સંબંધિત છે. સદર કલમના પૃથક્કરણ પર, તે સ્પષ્ટ થાય છે કે કલમ ૧૪ ને સેવામાં લાવતા પહેલા નીચેની શરતો સંતોષાવી જોઈએ:

(૧) અગાઉની અને પછીની બંને કાર્યવાહીઓ એ જ પક્ષ દ્વારા ચલાવવામાં આવતી દીવાની કાર્યવાહી છે.

(૨) અગાઉની કાર્યવાહી પર યોગ્ય ખંતથી અને સદ્ભાવનાથી કાર્યવાહી કરવામાં આવી હતી.

(૩) અગાઉની કાર્યવાહીની નિષ્ફળતા અધિકારક્ષેત્રની ખામી અથવા સમાન પ્રકૃતિના અન્ય કારણોને કારણે હતી;

(જ) અગાઉની કાર્યવાહી અને પછીની કાર્યવાહી મુદ્દામાં સમાન બાબત સાથે સંબંધિત હોવી જોઈએ અને;

(પ) બન્નેની કાર્યવાહી કોર્ટમાં ચાલી રહી છે.”

૯. તાજેતરના સમયમાં સેવામાં લાવવામાં આવેલો વધુ એક નિર્ણય એમ.પી. સ્ટીલ કોર્પોરેશન વિ. કમિશનર ઓફ સેન્ટ્રલ એક્સાઈઝ ના કેસમાં આપમેળ ન્યાયનિર્ણય છે; જે ૨૦૧૫ (૭) એસ.સી.સી. ૫૮ માં રિપોર્ટ થયેલ છે જેમાં ફરાર:જદ થી પર નો સંદર્ભ આપીને, વિદ્વાન કાઉન્સિલે એવી રજૂઆતો કરી છે કે કેસ આ અદાલત દ્વારા પ્રતિપાદિત સિદ્ધાંતોના દાયરામાં સંપૂર્ણ રીતે આવે છે અને તેથી, નીચેની અદાલત દ્વારા કોઈ ભૂલ કરવામાં આવી નથી. ફરાર:જદ થી પર માં સમાવિષ્ટ સંબંધિત અવલોકનો, આ અદાલત દ્વારા નક્કી કરવામાં આવનાર જોગવાઈઓને અનુરૂપ હોવાથી, આવા અવલોકનોની સહાય લઈને વર્તમાન રિટ અરજી પર કામ કરવામાં આવી રહ્યું છે. તેથી, તે અવલોકનો અહીં નીચે પુનરાવર્તિત કરવામાં આવે છે.

“જદ. કલમ ૧૪ ની ભાષા, જે હેતુ માટે જોગવાઈ કરવામાં આવી છે તેના પ્રકાશમાં અર્થઘટન કરવામાં આવે તો, આવા અર્થઘટન તરફ દોરી જાય છે. કલમ ૧૪ નો હેતુ એ છે કે જો તેની શરતો અન્યથા સંતોષાય છે, તો વાદી/અરજદારને તે જ સ્થિતિમાં મૂકવો જોઈએ જે સ્થિતિમાં તે ત્યારે હતો જ્યારે તેણે નિષ્ફળ કાર્યવાહી શરૂ કરી હતી. જે જરૂરી છે તે બેદરકારી અથવા નિષ્ક્રિયતાનો અભાવ છે. જ્યાં સુધી વાદી અથવા અરજદાર શુદ્ધ બુદ્ધિથી કાનૂની ઉપાયને અનુસરે છે જે નિષ્ફળ સાબિત થાય છે, ત્યાં સુધી અપીલની

કાર્યવાહીના કારણની તારીખથી શરૂ થતો સમય બાદ કરવાનો રહે છે જો આવી અપીલની કાર્યવાહી ક્ષેત્રાધિકાર વિના સંસ્થાપિત મૂળ કાર્યવાહીના હુકમ પરથી હોય અથવા જેના પરિણામે કેસની ગુણવત્તા પર હુકમ થયો ન હોય. જો આમ ન હોત, તો વિસંગત પરિણામો આવત. એવા વાદી અથવા અરજદારનો કેસ લો જે નિષ્ફળ કાર્યવાહી સાબિત થાય છે તેના પ્રથમ તબક્કે સફળ થયો છે. ધારો કે, તથ્યોની આપેલ પરિસ્થિતિ પર, પ્રતિવાદી - અપીલકર્તા અથવા અન્ય અપીલકર્તા અપીલ દાખલ કરવા માટે નિર્ધારિત મુદત કરતાં છ મહિના વધુ સમય લે છે. અપીલ દાખલ કરવામાં વિલંબ માફ કરવામાં આવે છે. કલમ ૧૪ ની સ્પષ્ટતા (બી) હેઠળ, આવી અપીલનો પ્રતિકાર કરનાર વાદી અથવા અરજદાર કાર્યવાહી ચલાવી રહ્યો છે તેમ માનવામાં આવશે. જો અપીલ દાખલ કરવા માટેની મૂળ મુદત સાથે છ મહિનાનો સમયગાળો કલમ ૧૪ હેઠળ બાદ કરવામાં ન આવે, તો વાદી/અરજદારને તેના પોતાના કોઈ વાંક વગર ગુણવત્તા પર સુનાવણી મળશે નહીં, કારણ કે આપેલા ઉદાહરણમાં તે અપીલકર્તા નથી. તેથી સ્પષ્ટપણે, આવા કેસમાં, નવ મહિનાનો સમગ્ર સમયગાળો બાદ કરવો જોઈએ. જો અપીલની કાર્યવાહી માટે આવું હોય, તો મૂળ કાર્યવાહી માટે પણ આ જ તફાવત સાથે હોવું જોઈએ કે મૂળ કાર્યવાહી દાખલ કરવા માટે અગાઉથી લેવાયેલ સમય, એટલે કે મૂળ કાર્યવાહી સંસ્થાપિત કરતા પહેલાનો સમય બાદ કરી શકાતો નથી. એવો કેસ લો જ્યાં મૂળ કાર્યવાહી માટે સમયાંતરની મુદત છ મહિના છે. વાદી/અરજદાર નેવમા દિવસે એટલે કે ત્રણ મહિના પૂરા થયા પછી આવી કાર્યવાહી દાખલ કરે છે. સદર કાર્યવાહી અપીલ અદાલતોમાં પરિવર્તનશીલ કારકિર્દીમાંથી પસાર થયા પછી નિષ્ફળ સાબિત થાય છે. તે જ વાદી/અરજદાર હવે જરૂરી ક્ષેત્રાધિકાર ધરાવતી પ્રથમ અદાલત સમક્ષ નવી કાર્યવાહી દાખલ કરે છે. જ્યાં સુધી સદર કાર્યવાહી બાકીના ત્રણ મહિનાના સમયગાળામાં દાખલ કરવામાં આવે ત્યાં સુધી, નેવમા દિવસથી શરૂ કરીને આખરે આખરી અપીલ રદ થાય ત્યાં સુધી લેવાયેલા સમગ્ર સમયને બાદ કરવા માટે કલમ ૧૪ લાગુ પડશે. આ ઉદાહરણ એ પણ દર્શાવવા માટે જાય છે કે "જે સમયગાળા દરમિયાન વાદી યોગ્ય તત્પરતા સાથે અન્ય સિવિલ કાર્યવાહી ચલાવી રહ્યો છે" અભિવ્યક્તિનું અર્થઘટન એવી રીતે કરવાની જરૂર છે જે

હાસલ કરવા માંગતા હેતુને આગળ ધપાવે, જેથી ન્યાયના હેતુને આગળ ધપાવી શકાય.

૫૦. કલમ ૧૪ નું આ અદાલત દ્વારા અત્યંત ઉદારતાથી અર્થઘટન કરવામાં આવ્યું છે કારણ કે તે એક જોગવાઈ છે જે ન્યાયના હેતુને આગળ ધપાવે છે. આમ, યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા વિ. વેસ્ટ કોસ્ટ પેપર મિલ્સ લિમિટેડ માં, આ અદાલતે ઠરાવ્યું:

"૧૪. વિદ્વાન વરિષ્ઠ કાઉન્સિલની રજૂઆતમાં, નાણાકીય રાહતનો દાવો કરતી સિવિલ રિટ અરજી દાખલ કરવી એ શુદ્ધ બુદ્ધિથી સંસ્થાપિત કાર્યવાહી કહી શકાય નહીં અને બીજું, નાણાકીય રાહત મેળવવા માટે તે યોગ્ય ઉપાય ન હતો તે આધારે રિટ અરજી રદ કરવી એ સમયાંતર અધિનિયમની કલમ ૧૪ ના અર્થ માં 'ક્ષેત્રાધિકારની ખામી અથવા તે જ પ્રકારનું અન્ય કારણ' કહી શકાય નહીં. તે સત્ય છે કે રિટ અરજી વડી અદાલત દ્વારા ક્ષેત્રાધિકારની ખામીના આધારે રદ કરવામાં આવી ન હતી. જો કે, સમયાંતર અધિનિયમની કલમ ૧૪ તેની લાગુ પડવામાં વ્યાપક છે, કારણ કે તે તેની લાગુ પડવામાં માત્ર ક્ષેત્રાધિકારની ખામીના કેસો સુધી સીમિત નથી પરંતુ તે એવા કેસોમાં પણ લાગુ પડે છે જ્યાં અગાઉની કાર્યવાહી તે જ પ્રકારના અન્ય કારણોસર નિષ્ફળ ગઈ હોય. 'તે જ પ્રકારનું અન્ય કારણ' અભિવ્યક્તિ રોશનલાલ કુથાલિયા વિ. આર.બી. મોહન સિંહ ઓબેરોય માં આ અદાલતની વિચારણા માટે આવી હતી, અને એવું ઠરાવવામાં આવ્યું હતું કે સમયાંતર અધિનિયમની કલમ ૧૪ એવા કેસોને આવરી લેવા માટે પૂરતી વ્યાપક છે જ્યાં ખામીઓ માત્ર ક્ષેત્રાધિકારની નથી હોતી પરંતુ આવી ક્ષતિઓની આસપાસની અન્ય ખામીઓ હોય છે. કોઈપણ સંજોગ, કાનૂની અથવા તથ્યાત્મક, જે અદાલત દ્વારા ગુણવત્તા પર વિવાદની વિચારણા અથવા સંતોષને અટકાવે છે તે કલમના વ્યાપમાં આવે છે અને ઉદાર સ્પર્શે

સમયાંતર અધિનિયમના અર્થઘટનને માહિતગાર કરવું જોઈએ જે અધિકાર ધરાવનારના ઉપાયને છીનવી લે છે."

૫૧. તેવી જ રીતે, ઇન્ડિયા ઇલેક્ટ્રિક વર્ક્સ લિમિટેડ વિરુદ્ધ જેમ્સ મન્ટોશ કેસમાં, આ અદાલતે ચુકાદો આપ્યો હતો:

"૭. એ સુવિદિત છે કે જો કે સમયાંતરના તમામ પ્રશ્નો અધિનિયમની જોગવાઈઓ દ્વારા નક્કી કરવામાં આવવા જોઈએ અને અદાલતો તેમની પાર જઈ શકતી નથી, છતાં 'અથવા તે જ પ્રકારનું અન્ય કારણ' શબ્દોનું અર્થઘટન ઉદારતાથી થવું જોઈએ. કલમ ૧૪(૨) માં સ્પષ્ટતા III દ્વારા ધારાસભાના ઇરાદા સંબંધિત કેટલાક સંકેતો પૂરા પાડવામાં આવ્યા છે. ૧૯૦૮ માં અધિનિયમના અમલ પહેલાં, વડી અદાલતો વચ્ચે એ પ્રશ્ન પર વિરોધાભાસ હતો કે શું મિસજોઈન્ડર (ખોટી રીતે જોડવું) અને નોન-જોઈન્ડર (ન જોડવું) એ એવી ખામીઓ હતી જે 'અથવા તે જ પ્રકારનું અન્ય કારણ' શબ્દો દ્વારા આવરી લેવામાં આવી હતી. આ વિરોધાભાસને શાંત કરવા માટે જ સ્પષ્ટતા III ઉમેરવામાં આવી હતી. આમ આ શબ્દોને વિસ્તૃત અર્થ આપવામાં આવ્યો હતો. સખત રીતે કહીએ તો પક્ષકારોનું મિસજોઈન્ડર અથવા નોન-જોઈન્ડર ક્ષેત્રાધિકારની ખામી અથવા તેની સમાન કે સદ્રશ્ય કંઈક તરીકે ભાગ્યે જ ગણી શકાય."

૫૨. જેમ કે અગાઉથી જ નોંધવામાં આવ્યું છે, સારથી ના કેસમાં પણ એવું ઠરાવવામાં આવ્યું છે કે કલમ ૧૪ માં ઉલ્લેખિત અદાલતમાં અર્ધ-ન્યાયિક ટ્રિબ્યુનલનો પણ સમાવેશ થાય છે. "યોગ્ય તત્પરતા સાથે ચલાવવું" અભિવ્યક્તિની પહોંચને ફક્ત કાર્યવાહી સંસ્થાપિત કરવા સુધી જ મર્યાદિત રાખવા માટે અને તે તારીખ સુધી નહીં કે જેના પર અપીલ અથવા રિવિઝન કાર્યવાહી માટે કારણ મૂળ કાર્યવાહી પરથી ઉદ્ભવી શકે છે જે નિષ્ફળ સાબિત થાય છે, તે માટે કોઈ કારણ જણાવું નથી. કલમ ૧૪ ની સ્પષ્ટતા (એ) નો હેતુ

ફક્ત એ સ્પષ્ટ કરવાનો હતો કે જે દિવસે કાર્યવાહી સંસ્થાપિત થાય છે અને જે દિવસે તે સમાપ્ત થાય છે તે દિવસો પણ કલમ ૧૪ ના હેતુઓ માટે ગણવાના રહે છે. આનાથી એવા નિષ્કર્ષ પર પહોંચાતું નથી કે કારણથી લઈને આવી કાર્યવાહી સંસ્થાપિત કરવા સુધીનો સમયગાળો છોડી દેવો જોઈએ. વાસ્તવમાં, જેમ કે ઉપર નોંધવામાં આવ્યું છે, સ્પષ્ટતા કલમ ૧૪ ને ઉદાર બનાવીને તેનો વ્યાપ વિસ્તારિત કરે છે. આમ, સ્પષ્ટતા (બી) હેઠળ અપીલનો પ્રતિકાર કરનાર વ્યક્તિ પણ કાર્યવાહી ચલાવી રહ્યો છે તેમ માનવામાં આવે છે. પરંતુ સ્પષ્ટતા (બી) માટે, કલમ ૧૪ ના અક્ષરશઃ વાંચન પર, જો કોઈ વ્યક્તિ મુકદ્દમાબાજીના પ્રથમ રાઉન્ડમાં જીતી ગઈ હોય અને તેના વિરોધી દ્વારા અપીલ દાખલ કરવામાં આવે, તો આવી અપીલનો સમયગાળો કલમ હેઠળ બાદ કરવા માટે પાત્ર રહેશે નહીં, જે એક હાસ્યાસ્પદ પરિણામ તરફ દોરી જાય છે. એટલા માટે જ પ્રતિવાદી દ્વારા દાખલ કરાયેલી અપીલનો પ્રતિકાર કરનાર વાદી અથવા અરજદારને પણ કાર્યવાહી ચલાવતો માનવામાં આવશે જેથી અપીલમાં લેવાયેલ સમય પણ કલમ ૧૪ હેઠળ બાકાત રાખવાનો વિષય બની શકે. સમાન રીતે, સ્પષ્ટતા (સી) જે પક્ષકારોના મિસજોઈન્ડર અથવા કારણને ક્ષેત્રાધિકારની ખામી સાથે સમાન પ્રકારનું કારણ માને છે, તે કલમના વ્યાપને વિસ્તારિત કરે છે. આપણે અગાઉથી જ નોંધ્યું છે કે ઇન્ડિયા ઇલેક્ટ્રિક વર્ક્સ લિમિટેડના ચુકાદામાં ઠરાવવામાં આવ્યું છે કે સખત રીતે કહીએ તો પક્ષકારોના અથવા કારણોના મિસજોઈન્ડરને ક્ષેત્રાધિકારની ખામી અથવા તેની સમાન કંઈક તરીકે ભાગ્યે જ ગણી શકાય. તેથી યોગ્ય રીતે અર્થઘટન કરવામાં આવે તો, સ્પષ્ટતા (એ) પણ લાભ આપે છે અને કલમ ૧૪ નું હેતુલક્ષી વાંચન આપી શકે તેવા અન્ય કોઈ લાભને આડકતરી રીતે છીનવી લેવા માગતી નથી. તેથી, અમે મધ્ય પ્રદેશ વડી અદાલતના નિર્ણય સાથે સહમત છીએ કે કારણથી લઈને અપીલ અથવા રિવિઝનની કાર્યવાહી સંસ્થાપિત કરવા સુધીનો સમયગાળો મૂળ કાર્યવાહી પરથી જે નિષ્ફળ સાબિત થાય છે તે પણ કલમ હેઠળ બાકાત રાખવા માટે પાત્ર છે. આંધ્રપ્રદેશ વડી અદાલતનો દ્રષ્ટિકોણ ખૂબ વ્યાપક રીતે કહેવામાં આવ્યો છે. કોઈપણ નિષ્ફળ કાર્યવાહીની શરૂઆત સંસ્થાપિત કરવા પહેલાંનો સમયગાળો એ સાદા કારણસર બાદ કરી શકાતો

નથી કારણ કે કલમ ૧૪ મુકદ્દમાબાજને કલમ દ્વારા વિચારવામાં આવ્યા છે તેનાથી આગળનો લાભ મેળવવા સક્ષમ બનાવતી નથી – એટલે કે મુકદ્દમાબાજને તે જ સ્થિતિમાં મૂકવો જાણે કે નિષ્ફળ કાર્યવાહી ક્યારેય થઈ જ ન હોય.

આ કેસની હકીકતોને શું લાગુ પડે છે:કલમ ૧૨૮ માં પૂર્વ-સુધારા અથવા સુધારા પછીનો મર્યાદા સમયગાળો "

૧૦. પ્રવર્તમાન ઉપરોક્ત પરિસ્થિતિ પરથી, આ અદાલત રેકૉર્ડ પરની સામગ્રી અને સંબંધિત પક્ષોના વિદ્વાન એડવોકેટ્સ દ્વારા કરવામાં આવેલી રજૂઆતોની વધુ બારીકાઈથી તપાસ કર્યા પછી, એવા વિચારિત અભિપ્રાય પર છે કે નીચેની અદાલત દ્વારા પસાર કરવામાં આવેલા હુકમને આ અદાલતના રિવિઝનલ ક્ષેત્રાધિકારનો ઉપયોગ કરીને ખતેલ પહોંચાડવા યોગ્ય નથી. ઉપરોક્ત તથ્યાત્મક મેટ્રિક્સ સર્વોચ્ચ અદાલતના વિવિધ નિર્ણયો દ્વારા પ્રતિપાદિત કાયદા સાથે જોડાયેલ છે અને વિદ્વાન ટ્રાયલ જજ દ્વારા જે બાબત પર વિચાર કરવામાં આવ્યો છે, તે એવો કેસ નથી જ્યાં રિવિઝનલ ક્ષેત્રાધિકારનો ઉપયોગ કરવો યોગ્ય હોય. આ મુદ્દા પર વિચાર કરતી વખતે, વિદ્વાન જજે કાયદામાં સ્થાપિત યોગ્ય વિવેકબુદ્ધિનો ઉપયોગ કર્યો હોવાથી અને વર્તમાન અરજદારની વિનંતી પર વિચાર કરવા માટે સમયાંતર અધિનિયમની કલમ ૧૪ ના પરિમાણો પર નજીકથી વિચાર કર્યો છે અને સબ્જેક્ટિવ સંતોષ પર પહોંચ્યા છે, જેને કોઈપણ રીતે વિકૃત ગણવું શક્ય નથી. કાયદાકીય અનિયમિતતા કે કોઈ ગેરકાયદેસરતા સપાટી પર આવતી નથી જે આ અદાલતને તેની વૈધાનિક

ફરજના યોગ્ય નિર્વહનમાં પસાર કરવામાં આવેલા હુકમને ખલેલ પહોંચાડવાની મંજૂરી આપે.

૧૧. ૨૦૧૬ (૧૨) એસ.સી.સી. ૫૪૪ માં રિપોર્ટ થયેલ કાલિદાસ ચુનીલાલ પટેલ વિ. સવિતાબેન ના કેસમાં સર્વોચ્ચ અદાલત દ્વારા પ્રતિપાદિત કરવામાં આવેલા વ્યાપને જોતાં, જેમાં અદાલતનો અભિપ્રાય હતો કે રિવિઝન અરજી ગુણવત્તા વગરની હોવાથી હાથ ધરવા યોગ્ય છે, ઉપરોક્ત નિર્ણયમાં સર્વોચ્ચ અદાલત દ્વારા કરવામાં આવેલા આવા કેટલાક અવલોકનો નોંધવા યોગ્ય છે, તેથી તે અહીં નીચે પુનરાવર્તિત કરવામાં આવે છે.

“૧૯. એ સ્થાપિત કાયદો છે કે જ્યારે પ્રથમ અપીલ અદાલત, પુરાવાની કદર પર, કોઈ વિશિષ્ટ મુદ્દા પર તથ્યનો નિષ્કર્ષ નોંધે છે ત્યારે આવો નિષ્કર્ષ સામાન્ય રીતે આવા હુકમ સામે રિવિઝન સાંભળતી વખતે વડી અદાલત માટે બંધનકર્તા હોય છે. જ્યારે તથ્યનો કોઈપણ નિષ્કર્ષ સંપૂર્ણપણે વિકૃત અથવા કાયદાની કોઈપણ જોગવાઈથી વિપરીત માલૂમ પડે અથવા રેકૉર્ડ પરના પ્લીડિંગ્સ અને પુરાવાઓથી વિપરીત નોંધાયેલ હોય ત્યારે જ યોગ્ય કેસોમાં આવા નિષ્કર્ષમાં હસ્તક્ષેપ ઉદ્ભવી શકે છે પરંતુ અન્યથા નહીં.”

૧૨. તથ્યની પૃષ્ઠભૂમિનું સ્વતંત્ર પૃથક્કરણ અને ત્યાં પ્રતિપાદિત કાયદાના સિદ્ધાંતોની વિચારણા પર એવું જણાય છે કે ક્ષતિગ્રસ્ત હુકમમાં કોઈ સ્પષ્ટ ભૂલ

નથી જેના પરિણામે ન્યાયનો કોઈ અનાદર થયો હોય અને તદનુસાર રિવિઝન અરજી ગુણવત્તા વગરની હોવાથી રદ કરવા યોગ્ય છે.

૧૩. ઉપરોક્ત અવલોકનો સાથે, વર્તમાન સિવિલ રિવિઝન અરજી રદ કરવામાં આવે છે. નોટિસ રદ કરવામાં આવે છે.

(ન્યાયમૂર્તિ એ. જે. શાસ્ત્રી)

This judgment has been translated using AI Tool – SUVAS.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.